

Så snart man står på stranden, kan man tydeligt se kridtklinten, der kommer til syne en lille halv kilometer mod syd. Mens man går hen i mod den, er det oplagt at kaste et blik på strandens sten, for det skulle gerne lykkes at finde mindst ét fossil, inden man når hen til klinten. Her nærmest "vrimler" det med forstenede vættelys og søpindsvin, for blot at nævne nogle.

70 millioner år gammelt skrivekridt

Det er ikke til at se det, men noget af kridtet i Hvideklint er faktisk en lille smule ældre end kridtet i Møns Klint. Det meste er dannet for godt 70 millioner år siden i et hav, der dækkede hele Danmark og det meste af Nord-europa.

Kridtet kaldes "skrivekridt", fordi det er en blød og afsmit-tende kalktype. Skrivekridt består overvejende af kalk-skaller fra mikroskopiske alger, de såkaldte kokkolitter, der levede i meget stort antal i havet. Når algerne døde, dalede de ned på bunden af havet, hvor de aflejredes som kridt slam. Disse mikroskopiske skeletdele opbygger i dele af den danske undergrund et op til 2 kilometer tykt lag af skrivekridt. Forekomsten og udbredelsen af skrivekridt i

den danske undergrund er i øvrigt meget godt undersøgt, da det udgør et godt reservoir for olie. De fleste af de danske boreplatforme i Nordsøen henter olie fra skrivekridtets lag. Skrivekridt består af mikroskopiske skeletdele af kalkskallede alger.

Skrivekridtet indeholder stedvis tydelige sorte bånd af knoldet flint. Flinten er dannet lidt senere end skrivekridtet. Det er foregået et stykke nede i den bløde slambund som et resultat af en kemisk kompleks proces.

Gletschere har skubbet kridtet op til overfladen

Enkelte steder i landet, som her på Møn, kommer skrivekridtet op til overfladen, så man direkte kan se det. Herved afviger forholdene fra det gængse, idet skrivekridtet som hovedregel er begravet under tykke lag fra Tertiær (tiden før istiden) og Kvartær (istiden). – Men på Møn har netop istidens gletschere påvirket landoverfladen i en sådan grad, at flager og skiver af det dybtliggende skrivekridt fra Østersøen er skubbet og forskudt op til overfladen, så de kommer til at fremstå i en helt anden sammenhæng end den oprindelige. Billedlig talt fremstår kridtskiverne i Hvideklint og Høje Møn herved som et vindue til fortiden.

Mens man fra stranden kigger op på klinten, kan man se, at kridtet flere steder er omgivet af nogle mørkere lag. Disse lag består af sand og ler, der er afsat i løbet af sidste istid. Danmarks, indtil nu, sidste istid kaldes for Weichsel Istiden. I denne periode kender man til ikke mindre end fire store gletscherfremstød, der skred ind over landet fra nordlige, nordøstlige og sydøstlige retninger. Hvert af disse fremstød skød som en bulldozer ind over landet, men dækkede det aldrig helt. Det betyder, at man kan finde mange store sammenhængende bakkepartier, de såkaldte randmoræner, fra i hvert fald de seneste gletscherfremstød. Formen på randmorænerne afspejler isens bevægelsesretninger og indeholder ikke mindst aflejringer fra de forudgående gletscherfremstød.

Foto: Tove Stockmarr.

Foldet parti fra Hvideklint.

Skrivekridt er en blød og stærkt afsmittende kalktype.

Bakkedraget ved Hvideklint er ikke en egentlig randmorænebakke. Set fra overfladen er den mere kuppelformet, og kaldes for en kuppelbakke. Bakkens indmad, der netop ses i tværsnit ved Hvideklint, giver et fint indblik i, hvordan gletschere har "bulldozet" lagene sammen.

HVIDEKLINT

Kridtet i Hvideklint stammer efter alt at dømmes fra Hjelm Bugt. På et tidspunkt har en gletscher, der skred ind over Møn fra sydøstlig retning i den sene del af Weichsel Istiden, revet store flager løs og transporteret dem i nordvestlig retning, for til sidst at stakke dem på højkant i Hvideklint som var de et sæt spillekort.

Gletschere fra mange retninger skred ind over Møn

Senere er området yderligere blevet overskredet af nye gletscherfremstød fra henholdsvis nordøstlige og sydøstlige retninger, for kridtflagerne fremstår i dag tydeligt mellemljret af istidsler og smeltevandssand. Ved disse senere isfremstød er der igen blevet skubbet til lagene, hvorved de tidligst dannede strukturer er blevet yderligere bøjet og foldet til rene kunstværker. Og de fleste af gletscherfremstødene har yderligere afsat nye lag af moræneler.

Da så mange gletschere fra så forskellige retninger har påvirket kystklinten ved Hvideklint, fremstår den geologiske opbygning langt mere kompliceret end ved Høje Møn. Dette til trods for, at det er nøjagtigt de samme gletschere, der har modelleret klinterne. Desuden ses der flere steder i Hvideklint tykke lag af sand og ler, der stadigt er relativt uforstyrrede. Ved Høje Møn er disse lag ofte skredet helt sammen og danner de karakteristiske grønne slugter, de såkaldte "fald".

Hjelm Nakke

Omkring Hjelm Nakke kan man se særligt flotte lag af ler og kridt, der viser, hvad der sker ved bunden af en gletscher.

Gletschere har med sin vægt og sin bevægelse skabt et tryk der har været i stand til at knuse kridtoverfladen. Flere steder kan man tydeligt se, at flintlagene er knust i småstumper, eller hele sammenhængende bånd er revet over eller forskudt i forhold til hinanden. Andre steder er kridt og ler nærmest tværet ud i lange slirer, der ved nærmere øjesyn viser sig at være foldet på flotteste vis. I den medbragte lommebog kan man sammen med børnene prøve at tegne forløbet af klintens lag. Det at tegne og iagttage hjælper én til bedre at kunne se og forstå klintens geologi.

Foto: Tove Stockmarr.

Slæbefolder. Stærkt ispåvirket klintparti ved Hjelm Nakke, der viser, hvordan gletschere nærmest har trukket kridtet ud i lange slirer.

Hvideklint I skyggen af "storesøster"

Syd for Møns Klint i Hjelm Bugt finder man den over 3 kilometer lange Hvideklint, der i store træk minder en del om sin geologiske "storesøster" Høje Møn. I kystklinten kan man se flotte skiver af Danmarks kridtundergrund, der som et sæt spillekort, er stablet på højkant af de samme gletsjere, som også skred ind over Høje Møn i sidste istid. Det højeste punkt på Hvideklint ligger godt 20 meter over havets overflade. Det lader sig næsten ikke sammenligne med Høje Møn, men alligevel er klinten et besøg værd. I tilgift er der gode muligheder for at finde fossiler, og i heldige tilfælde rav.

Hvor:

Hvideklint ligger syd for Møns Klint i Hjelm Bugt.

Koordinater:

54.937975
12.281551

Find flere steder på:
www.geus.dk/naturperler

GEUS

www.geus.dk

Tekst:

Geolog, naturvejleder Tove Stockmarr